POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Název práce: Populační vývoj ve Švédsku a Norsku na úrovni regionů NUTS 2 mezi lety 2000 a 2022

Autor práce: Jakub Vojtěch Roule

Rozsah a struktura práce

Předkládaná bakalářská práce Jakuba Vojtěcha Rouleho *„Populační vývoj ve Švédsku a Norsku na úrovni regionů NUTS 2 mezi lety 2000 a 2022"* má celkem 81 237 znaků (bez mezer) v rozsahu 69 stran (z toho 2 strany příloh), což odpovídá doporučenému rozsahu pro tento typ závěrečné práce. Práce má standardní strukturu; obsahuje abstrakty, obsah, seznam tabulek, seznam obrázků, seznam použitých zkratek, textovou část, seznam použité literatury, seznam použitých datových zdrojů a přílohy. Práce je rozdělena do 6 kapitol. V úvodní kapitole autor přestavuje hlavní cíl a strukturu práce a administrativního členění vybraných zemí. Následně jsou uvedena obecná východiska výzkumu, na jejichž základě jsou stanoveny výzkumné hypotézy. Třetí kapitola se zabývá použitými zdroji dat a metodami. V analytické části práce je nejprve představen populační vývoj Švédska a Norska na celostátní úrovni po roce 1950 pro lepší pochopení kontextu dané problematiky. Stěžejní částí celé práce je kapitola 5, která obsahuje analýzu populačního vývoje zkoumaných zemí na úrovni regionů NUTS 2 mezi lety 2000 a 2022. Poslední kapitola shrnuje klíčové výsledky provedených analýz a hlavní závěry této práce.

Téma, cíle, výzkumné otázky, hypotézy

Cílem této práce je, jak autor uvádí, „*analyzovat populační vývoj mezi lety 2000 a 2022 a jeho složky v jednotlivých regionech NUTS 2 ve Švédsku a Norsku, tedy ve dvou geograficky, ekonomicky i kulturně blízkých státech spadajících do regionu severní Evropy*". Cíl je poněkud nestandardně uveden hned v první větě úvodní kapitoly a jeho opodstatnění se čtenář dozvídá až v následujících částech práce. Osobně bych doporučila nejprve představit téma, případně zdůvodnit jeho relevantnost, důvody pro jeho výzkum apod., a až následně stanovila cíle a případně výzkumné otázky. Rovněž se domnívám, že hlavním a jediným cílem by nemělo být analyzovat, ale něco konkrétního zjistit / ověřit apod. (analýza by měla být spíše nástrojem pro dosažení cíle).

Zvolené hypotézy byly stanoveny v závěru druhé kapitoly, představující teoretický rámec práce. Jejich stanovení považuji za adekvátní a dostatečně opodstatněné v návaznosti na předchozí rešerši literatury. Nicméně bych chtěla upozornit autora na přesnou formulaci závěrů – stanovené hypotézy je možné v návaznosti na provedené analýzy buď přijímá, nebo nepřijímá (příp. zamítá nebo nezamítá) – nikoliv však „*potvrzuje či vyvrací*".

Autor si stanovil konkrétně tyto čtyři hypotézy:

1) *Počet obyvatel rostl nejvíce v regionech NUTS 2 zahrnujících velká města a jejich metropolitní oblasti.*
2) *Zvyšovala se heterogenita v úrovni plodnosti mezi zkoumanými regiony NUTS 2.*
3) *Mezi lety 2000 a 2022 se snížily rozdíly v úrovni úmrtnosti mezi zkoumanými regiony NUTS 2 více v Norsku než ve Švédsku.*
4) *Úmrtnost v době pandemie COVID-19 vzrostla nejvíce v regionech se starší populací a s vyšším podílem obyvatelstva se zahraničním původem.*

Práce s literaturou

Autor prokázal dobrou práci s literaturou. Cituje adekvátní a aktuální zdroje. Vzhledem k rozsahu tématu bych nicméně ocenila rozsáhlejší teoretickou část, která by mohla autorovi přinést širší spektrum pohledu na danou problematiku. Oceňuji snahu o interpretaci výsledku a citování ve čtvrté kapitole, škoda, že se tomu nedělo v takovém rozsahu i v následujících částech. Dále jsem si všimla, že

v seznamu použitých datových zdrojů je uvedeno dvakrát SCB. 2024 pokaždé pro jiný zdroj, přičemž v textu práce není jasné, na který je tedy odkazováno.

Zdroje dat a metodika práce

V práci bylo využito několik zdrojů dat v rámci mezinárodních databází i národních statistických úřadů daných zemí. Autor se rovněž snažil nastínit důvody použití daných zdrojů a jejich možné limitace. V práci byly použity především základní popisné ukazatele a v rámci regionální diferenciace rovněž i ukazatele variability (směrodatná odchylka a variační koeficient). Přestože se jedná o poměrně základní ukazatele, jejich použití vnímám jako vhodné a dostačují pro daný typ práce.

Jak autor uvádí, v práci byly vypočteny popisné ukazatele (relativní přírůstek obyvatel, hrubá míra přirozeného přírůstku, hrubá míra migračního salda, průměrný věk, index stáří, úhrnná plodnost, průměrný věk matky při narození dítěte, průměrný věk matky při narození prvního dítěte, kojenecká úmrtnost, hrubé míry imigrace a hrubé míry emigrace). Bylo nezbytné všechny tyto ukazatele počítat? Nebyly některé ukazatele dostupné podobně jako naděje dožití při narození? Obecně mi přijde, že v textu není jasně uvedeno, jaké ukazatele byly počítány a jaké převzaty.

Analytická část práce

Autor postupuje systematicky, jednotlivé části na sebe logicky navazují a postupně rozvádí pohled na danou problematiku. Populační vývoj Švédska a Norska je nejprve popsán na celostátní úrovni a následně na regionální úrovni. Mezinárodní srovnání v první části probíhá již od roku 1950. V práci mi nicméně chybí jasné zdůvodnění, proč autor vybral zrovna tento rok jako počátek, a to i vzhledem k tomu, že v teoretické části se zmiňuje jako první až o období 70. let 20. století.

V rámci analýzy migrace (podkapitola 4.5) uvádíte „*…mezi nejpočetnější skupiny imigrantů v Norsku patří přistěhovalci ze Švédska, obráceně to ale neplatí*.“ Věděl byste pro zajímavost, jaký je počet osob narozených v Norsku žijící ve Švédsku? Jedná se spíše o jednosměrnou migraci nebo probíhá mezi těmito zeměmi vyrovnaná výměna obyvatel?

V rámci následné regionální analýzy autor uvádí, že úmrtnost a migrace byly v letech 2020–2022 značně ovlivněny pandemií COVID-19, a proto byla část analýz provedena za jiná časová období než další ukazatele. Úhrnná plodnost a další ukazatele nebyly touto situací ovlivněny? A dále na začátku podkapitoly 5.5 je uvedeno, že analýza migrace byla provedena do roku 2019, v tabulkách 29 a 40 a souvisejících obrázcích 39 a 40 je nicméně srovnáván i rok 2022. Proč?

Dále mě zaujalo, že v analýze plodnosti na regionální úrovni byl použit ukazatel průměrný věk matky při narození dítěte, a ne i průměrný věk matky při narození dítěte prvního pořadí, jako tomu bylo v předchozí kapitole na národní úrovni. Dle mého názoru by tento ukazatel lépe vystihl změnu časování a posun rození dětí do vyššího věku.

Kapitola 5 obsahuje mimo jiné mapové výstupy. Podle čeho autor zvolil dané intervaly a jejich šířku? Proč v rámci stejného ukazatele se jedná o různou šířku intervalu (např. obr 23)?

Závěry práce

Poslední kapitola shrnuje hlavní výsledky a celkové výstupy práce. Domnívám se, že by autor mohl jasněji a důrazněji uvést závěry v rámci řešených hypotéz a cíle práce.

Formální náležitosti práce

V textu se objevuje minimum formálních a stylistických chyb. Bylo by vhodné se pro příště vyhnout neurčitým a výplňkovým slovům a slovním spojením jako např. „nijak zvlášť“ „nejde o nějak vysoké hodnoty“ apod. Zároveň bych pro příště zvážila délku jednotlivých souvětí, neboť se v textu často objevují příliš dlouhá souvětí složená z několika vedlejších vět rozepsaných na několik řádků (i více než čtyři), která mohou čtenáři bránit v udržení hlavní myšlenky.

Komentáře a připomínky k práci

- Barevné rozhraní na obrázku 2, 3, 4, 18 považuji za nepřiliž šťastně zvolené, neboť jednotlivé ukazatele značně splývají.
- Str. 24: „Nejjednodušším běžně užívaným ukazatelem plodnosti je úhrnná plodnost, tedy kolik živě narozených dětí by se v průměru narodilo jedné ženě, kdyby se míry plodnosti nezměnily v době zhruba 35 let (délky reprodukčního období žen) (Pavlík, Rychtaříková, Šubrtová, 1986, s. 296).“ – jedná se o přímo nebo nepřímou citaci? Pokud o přímou citaci měla by být řádně formátována.
- Tab 2 – Zdá se, že řádovostně má Švédsko daleko vyšší počet osob narozených v zahraničí, nicméně není zde uveden celkový počet přistěhovalců, který by bylo možné v tabulce či v textu uvést.
- Str 35 – co znamená čára mezi prvním a druhým odstavcem? Poslední dva odstavce mohly být odděleni do další kapitoly (shrnutí?).
- Str 41 – „V Tabulce 9 je zobrazen vývoj hodnot variability průměrného věku mužů ve sledovaném období jak v rámci celého souboru regionů NUTS 2, tak také souborů NUTS 2 v obou zemích zvlášť. Je patrné, že zatímco na úrovni regionů obou států dohromady se variabilita průměrného věku snížila, tak v rámci jednotlivých zemí naopak vzrůstala.“ – Vývoj nebyl lineární; variabilita průměrného věku se celkově snížila ale pouze v porovnání mezi rokem 2000 a 2022 (podobně u tab 11, tab 13).
- Mělo by být zachováno pořadí grafických prvků v závislosti na textu (např v textu je nejprve zmíněn obrázek 33 a až následně obr 32).
- Str 49 – „Regiony s nejnižší nadějí dožití byly dlouhodobě ty v severních částech obou zemí, což je zvláště patrné na konci období (viz Obrázek 32). Rychleji také naděje dožití při narození narůstala v regionech hlavních měst, které dosahovaly na počátku sledovaného období průměrných hodnot, ale na jeho konci již v obou zemích obsazovaly první místo.“ – hodnota naděje dožití při narození byla ale v Oslu a Vikenu dle zmiňovaného obrázku podprůměrná.

Celkové zhodnocení

I přes výše zmíněné nedostatky a připomínky hodnotím tuto práci jako zdařilou. Celkově text splňuje požadavky kladené na tento typ závěrečných prací. Zároveň je zřejmé, že si autor dostatečně osvojil práci s literaturou a základní analytické dovednosti. Z těchto důvodů práci Jakuba Vojtěcha Rouleho „Populační vývoj ve Švédsku a Norsku na úrovni regionů NUTS 2 mezi lety 2000 a 2022“ **doporučuji k obhajobě**.

Datum: 20. 5. 2024

Autor posudku: RNDr. Kateřina Brázová, PhD.